

*Балхи*¹⁾ (Абу-Саидъ Ахмедъ ибн-Сахлъ, † около 940. или въ 951. год подир. р. Хр.), авторъ на единъ трудъ „*Книга на земнитѣ видове*“²⁾

Отъ XI. вѣкъ познаваме само два арабски писателя, които даватъ нѣкои по-подробни свѣдѣния за *българитѣ* (волжскитѣ) това сж *Бируни* и *ал-Бекри*, († 1094.).

Абу Риханъ (Мухамедъ ибн-Ахмедъ), нарѣченъ и *Бируни* отъ родното му мѣсто Бирунъ (974.—1048.), астрономъ и астрологъ, познатъ особено съ своитѣ 40 годишни пѣтешествия въ Индия.

Ал-Бекри биде издаденъ въ 1878. год. отъ Барона Розена и Куника (ч. I. прил. къмъ XXXII. т. отъ Запискитѣ на Имп. ак. на наукитѣ № 2). Споредъ Хвольсона ал-Бекри се е ползувалъ отъ извѣстията на ибн-Дада, но е познавалъ още другъ единъ неизвѣстенъ изворъ³⁾.

Въ XII. вѣкъ намираме нѣколко свѣдѣния за обитателитѣ на Българъ въ извѣстната география на *Едриси*, която биде напечатана въ френски прѣводъ отъ Жюбера, *Géographie d'Edrisi Paris 1840.* Отъ нѣкои пасажи за града „Българъ“ Може да се сѣди, че Едриси се е ползувалъ отъ ибн-Хаукала.

Отъ сѣция вѣкъ сж се очували описанията на още двама пѣтешественика до Българъ, това сж *Абу Хамидъ ел-Андалуси* и *ел-Джевалики*. Първиятъ посѣтилъ Българъ въ 1135. г. Извѣчении изъ неговитѣ извѣстия намираме въ рѣчница на Казвини (XIII. в.) и въ едно съчинение на Аашибъ Мухамедъ, което цитуваме по-долу.

Ел-Джевалики († 1145.) се цитува отъ компилятора ибн-ел-Варди (XIV. в.) при описанието на Българъ като очевидецъ.

Отъ XIII. вѣкъ нѣмаме наистина ни единъ интересенъ за насъ самостоятеленъ арабски описателъ на Българъ съ бѣжежки за тамшнитѣ жители, ние притежаваме обаче два *големи географски рѣчника*, единиятъ отъ които принадлежи на *Якута*, другиятъ на *Казвини*. И двата сж особено важни, защото се ползуватъ отъ извѣстията на ибн-Фодлана (вижъ по-горѣ).

И въ XIV. и XV. вѣкъ арабски пѣтешественници и писатели посѣщаватъ или поменуватъ на кратко Българъ (напр. Абулъ Феда, ибн-ел-Варди, ибн-Батута и др.), обаче свѣдѣнията на тия не съдържатъ нищо оригинално по въпроса, който ни занимава, и се отнасятъ къмъ една епоха, която прѣскача далечъ границитѣ на нашето изслѣдваніе,

¹⁾ Вѣдѣжитѣ на послѣдния за българитѣ вж. у Хвольсона, отчасти у Гаркави, и особ. *Шпаковский*, Древніе города и другіе болгарско-татарскіе памятники въ Казанской губернии, Казань, 1877. р. 7 и сл.

²⁾ Само малко по-младъ отъ Истахри (951.) и ибн-Хаукаль (943.—975.) е новооткритиятъ отъ Туманскій анонименъ персийскій географъ отъ X. вѣкъ (Зап. вост. отд. руск. арх. общ. Х. Свб. 1897. 121), обаче има ли за езика на българитѣ у него нѣщо, не ни е извѣстно. Тоя трудъ ни е познатъ само отъ рец. въ *Věstn. Slav. Starož.* I. p. 13.

³⁾ Свѣдѣнията си за славянитѣ Ал-Бекри черпи главно отъ Ибрахимъ ибн-Якубъ, Евреннѣтъ, писалъ около 965. година. Отъ него имаме и холандскъ прѣводъ отъ *De Goeje*. Вж. С. С. М. I. II, 1878. и I. IV, 1880., стат. на *Юс. Пречекъ*. Най-новъ прѣводъ отъ *Westberg* въ Зап. Имп. Ак. Наукъ VIII, III бр. 4. 1893., Ibrahim's ibn Ja'kub's Reisebericht über die Slawenlande aus dem Jahre 965. Резюме въ С. С. М. отъ Е. Sebesta, 1900. LXXIV, ib. 1., п. 37.—57).